

Escut de la família Altarriba

Calldetenes

Ubicació

Comarca: Osona
Lloc/Adreça: Entorn rural de Calldetenes. Casal d'Altarriba s/n (08506 Calldetenes)
Emplaçament Des de la BV5202, al km,1, agafar el trencall a l'esquerra, passat el pont a la dreta es troba el casal

Coordenades:

Latitud: 41.92656
Longitud: 2.31201
UTM Est (X): 442957
UTM Nord (Y): 4641851

Classificació

Número de fitxa 08037 - 128
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Element arquitectònic
Estil / època: Medieval Modern Contemporani
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Commemoriatiu
Observacions protecció: BCIN. Decret 571/1963
Data aprovació: dj., 14/03/1963 - 12:00
Número inventari Sí; IPA núm.18. ACCN:22506
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Ornamental
Titularitat Privada
Titular: Ref. cad.: 0004DG4400A001
Fitxes associades:

Descripció

El casal d'Altarriba es troba situat vers el cantó de llevant del terme municipal de Calldetenes, al costat esquerre del torrent de Sant Martí, i a 500 m. de l'església parroquial de Sant Martí de Riudeperes. La casa s'anomenà Altarriba, per estar situada en la part elevada a la riba del torrent de Sant Martí. El casal actual es troba ubicat a sobre del que degué ser la domus forta de la família Altarriba, de la qual actualment perduren algunes restes del mur que l'envoltava. Aquesta domus o casa forta originària es trobava situada dins de l'antic terme del castell de Sant Llorenç, i després del de Medà. Era situada al marge esquerre de l'antic riu de Peres o torrent de la Noguera. Fou el lloc de residència de la família Alta-Riba i de les que la succeïren genealògicament. La casa forta o Domus, fou enderrocada durant la guerra de Successió, i va ser reedificada al final del segle XIX. L'actual edifici és, per tant, una construcció que pot ser datada durant de les darreres dècades del segle XIX. Malgrat això, van salvar-se els escuts nobiliaris, que actualment presideixen el portal de la façana Nord de la casa, i que al seu dia fou el portal principal de la casa. Es tracta d'un element format per una llosa quadrangular amb rebord, a l'interior de la qual es troba esculpit l'escut heràldic. Es tracta d'un escut quarterat en creu esculpit en un baix relleu amb el paner decorat amb el primer i quart de lleons rampants i segon i tercer de columnes triangulades.

Observacions:

Aquest mateix motiu heràldic es repeteix a les làpides sepulcral de la família Altarriba existents dins del claustre del monestir de Sant Tomàs de Riudeperes. (fitxes núm. 140 i 146) (Continuació història)

Un fet important en la història de Llorenç d'Altarriba, fou l'intent d'assetjar la ciutat de Vic, juntament amb el capità mercenari Modarra, i altres llinatges d'Osona. VILAMALA (2002:90). El 10 de desembre del 1475 els consellers de Vic van ser avisats que Modarra, Altarriba, Montcorb, i Pujol, eren a Manlleu amb cent homes a cavall i dos o tres-cents a peu, i que pensaven dirigir-se a Vic i prendre-la per la força. Al mateix temps Modarra també tenia homes estratègicament situats dintre de Vic. El dia 11 van forçar les portes de la ciutat, però la defensa ciutadana dirigida per Bernat de Montrodon, va impedir-ho. En comptes de ser castigat, Llorenç d'Altarriba fou premiat pel rei, ja que Vic era una ciutat rebel a la monarquia. Així, el 1478 Joan II va remunerar a Llorenç d'Altarriba pels serveis prestats per ell i el seu pare a la corona concedint-li 800 lliures i els llocs de Sant Julià de Vilatorra, Sant Julià de Vilamirosa, i els termes de Vilacertrú i Saderra. També el terme i el castell de La Garriga. VILAMALA (2002: 90) Al segle XVI el llinatge Altarriba es va perdre per manca d'hereus. El 1524 Llorenç d'Altarriba va passar a regir l'alcaldia o capitania dels castells reials de Puigcerdà, Querol i Torre Cerdana. El 1530 es va casar amb Aldonça de Descatllar i va tenir dues filles, que van morir sense descendència. Aldonça Descatllar es va convertir en la vídua usufructuària. A la seva mort el 1583 va deixar els bens a la seva neboda Albina Descatllar, casada amb Pere Clariana i Vilatorra. El matrimoni va fer grans obres al casal d'Altarriba. Amb el fill d'aquests dos: Miquel, la casa Altarriba va canviar el cognom per Clariana.

Història

La família Altarriba es documenta a partir del 1175, quan apareix el primer personatge amb el nom de la família: Vermell d'Altarriba. L'any 1198 són els germans Berenguer d'Altarriba i Guillem de Medà els que són documentats. AA.DD (1984:182). De tota manera, és amb el casament de Berenguer amb Beatriu de Medà el 1198, quan el llinatge es consolida. Beatriu, que era germana de Guillem, aportarà com a dot "totum nostrum usaticum de Altarrippa". Aquesta família deriva segurament dels castlans de Medà, que tenien el castell a través dels Gurb-Queralt i els bisbes de Vic, que n'eren els senyors eminents. La nissaga tenia jurisdicció en les masies de la seva propietat. Un document del 1216 detalla les propietats dels Altarriba. A l'escriptura, Beatriu de Medà i els seus fills Berenguer i Ferrer d'Altarriba, van posar totes les seves propietats sota la protecció de l'ordre de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem, a canvi de pagar un cens anual de dues quarteres d'ordi. El nombre de propietats i masos és enorme i es trobaven repartits per totes les parròquies d'Osona. VILAMALA (2002: 88) Avançant en el temps, el 1231 Berenguer d'Altarriba, fill de Berenguer i Beatriu es va casar amb Elisenda de Clasens. Berenguer va tenir entrebancs amb l'església de Vic, que reclamava els béns com a feu. El 1262 Berenguer i el Bisbe de Vic van signar un compromís per acceptar la sentència que pronunciés Pere Mata de Santa Eugènia. Aquest últim es va pronunciar a favor del capítol de Vic, determinant que els Altarriba havien de tenir la casa en vassallatge, i que la mitra la defensaria de les pretensions de Ramon de Vilagelans o altres. VILAMALA (2002: 88) Al llarg del llinatge hi diferents Altarriba que han estat importants en la història de Catalunya. Els dos més coneguts han estat Bernat Guillem s'Altarriba i el seu fill Llorenç. Bernat Guillem era fill de Pere Joan i Elionor, i es va casar amb Elieta de Vilalleons, filla del senyor de la Sala de Vilalleons i de Joana sa Era, senyora de Vilagelans i Munter. Bernat Guillem fou un dels gran senyors feudals d'Osona al segle XV. Al 1443 s'intitulava senyor de la domus d'Altarriba i de Vilalleons, tot i que posseïa una gran quantitat de propietats. Entre el 1446 i el 1448 fou batlle de Vic, i Joan II el va anomenar veguer de Girona. Durant la Guerra Civil Catalana (1462-1472) es va convertir en un fervent partidari de la causa reial, fet arriscat si tenim en compte al important presència del bàndol remença a la plana de Vic, que era oposat al rei. En plena guerra, estant detingut al seu casal pel bisbe de Vic, es va ordenar el seu empresonament. Es va posar setge a la casa d'Altarriba, però aquesta va resistir. No fou fins el 1463 quan el veguer de Barcelona, vingut expressament, va aconseguir entrar al casal, del qual va fugir Bernat Guillem. La família va ser empresonada i els seus béns confiscats i venuts. Durant la guerra, Bernat Guillem va capitanejar les forces remences favorables al rei, prenent els castells de Torelló, Manlleu, Casserres, etc; i també va intentar prendre Vic, Centelles, Castellcir i altres llocs del Lluçanès i Osona, amb èxit desigual. La defensa de la causa reial va costar cara a la família Altarriba, doncs durant el setge el casal fou cremat i destruït i se li van prendre les possessions. Bernat Guillem va morir vora el 1464. Bernat i Elieta van tenir sis fills, un els quals fou Llorenç, successor de Bernat Guillem. Aquest personatge havia passat la seva joventut enmig de les guerres remences. El 1490 es va casar amb Lucrècia de Peguera- filla del senyor del castell d'Olot-. El 1495 es va casar amb Beatriu de Marimon, amb la qual tingué el seu descendent Llorençet. Llorenç d'Altarriba va ser un dels principals caps de les bandositats que hi va haver a la comarca d'Osona a finals del segle XV. Durant aquest període les lluites entre els Altarriba i els Cruïlles van ser constants, i els enfrontaments van continuar al llarg dels segles XVI i XVII.

Bibliografia

AA.DD. (1976) Els castells catalans. Vol IV p. 1036-1047. Ed. Dalmau. Barcelona. CARRERAS CANDI, F (1892) Lo castell de Bellpuig i la casa d'Alta-riba. Barcelona CARRERAS CANDI, F (1893) "Llorenç d'Altarriba i lo cassal de Vich de 1475" a Efemérides historicas de Catalunya. Barcelona.

